

Andrew Morton

ALŽBĚTA & MARGARET

Důvěrný svět královských sester

xyz

ALŽBĚTA & MARGARET

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Andrew Morton
ALŽBĚTA & MARGARET – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ANDREW MORTON

ALŽBĚTA & MARGARET

Důvěrný svět královských sester

Copyright © 2021 by Andrew Morton

Cover picture © William Hustler and Georgina Hustler / National Portrait Gallery, London

This edition published by arrangement with Grand Central Publishing, New York, New York, USA. All rights reserved.

Translation © Kateřina Iváková, 2023

E-book konverze © GDTP Studio Albatros Media, 2023

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7683-287-9 (1. vydání, 2023)

ISBN e-knihy 978-80-7683-288-6 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7683-289-3 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7683-290-9 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

Andrew Morton

ALŽBĚTA & MARGARET

Důvěrný svět královských sester

xyz

Atraktivní a kultivované princezny Alžběta a Margaret při návštěvě představení Royal Variety v Coliseum v Londýně v listopadu 1949. Mezi umělci, kteří zdobili program večera, byli komik Michael Bentine a francouzský zpěvák Maurice Chevalier.

Pro Ali a Lydii:
Sestry a přítelkyně navždy!

OBSAH

<i>Úvod: Sestra, přítelkyně, soudkyně</i>	13
1. Východ slunce a měsíce	19
2. Sestry ve válce	49
3. Láska v teplém podnebí	80
4. Dlouhé sbohem	111
5. „Šílenství, nebo ničemnost“	137
6. „Milý pane premiére“	169
7. Princ a showgirl	196
8. „Sex, sex, sex“	225
9. Skvělá Británie	251
10. „Nenávidím tě!“	270
11. „Můj drahý andílek“	287
12. Poupě a růže	317
<i>Poděkování</i>	349
<i>Autor</i>	351
<i>Seznam použité literatury</i>	353
<i>Použité fotografie</i>	357
<i>Poznámky</i>	359

ÚVOD

Sestra, přítelkyně, soudkyně

Věci teď byly jiné. Už žádné „Lilibet“ sem a „Lilibet“ tam – uvolněná neformálnost dvou sester spojených proti světu. Nyní mezi nimi byla vzdálenost – vymezená a sotva postřehnutelná, ale přesto vzdálenost. Propast se zmenšila, když byly spolu samy. Ale před služebnictvem a dalšími poskoky kolem byly formality nezbytné. Když ostatní nenuceně hovořili o „vaší sestře“, princezna Margaret sama povýšeně vyštěkla: „Myslíte *královnu*.“ Kdysi spolu sdílely ložnici; nyní je oddělovala smečka hlídacích administrativních psů, kteří – od nedávného povýšení princezny Alžběty na královnu – odměřovali každou minutu jejího nabitého programu. Už nepřicházelo v úvahu neohlášené vtrhnutí do místnosti, zvyk, který jejich strýc Louis Mountbatten – válečný hrdina, poradce, intrikán a všeobecný šťoural – shledával nesnesitelným.

Margaret si vybrala svůj okamžik dobře. Toho zimního prosincového dne roku 1952 nová královna prozkoumávala detaily korunovace, než měla zamířit za rodinou do Sandringhamu na každoroční vánoční setkání. Lokaj v červené livreji vedl Margaret

kolem Canalettových obrazů a Gainsboroughova portrétu *Diany a Actaeona* a řádně ji ohlásil před vstupem do okázalého belgického apartmá v Buckinghamském paláci. Pozdravila svou sestru „madam“, než se ostýchavě uklonila a následně políbila Lilibet na obě tváře. Poté se na naléhání své sestry usadila na zlatý hedvábný divan v obývacím pokoji. Byly to bezpochyby sestry – obě v prostých, neokázalých šatech na všední den, které zdobila šňůra perel a dobře vybraná brož. Během dětství je jejich pečovatelé oblékali stejně. Čas od času tento model pokračoval i dál.

Margaret se potřebovala přiznat. Řekla své sestře, že se zamilovala do kapitána letectva Petera Townsenda, bývalého tajemníka jejich otce, který nyní pracoval jako kontrolor domácnosti královny matky, což znamenalo, že byl druhým ve vedení každodenních administrativních záležitostí týkajících se nedávno ovdovělé královny. Vysoký, štíhlý, s pronikavými šedomodrými očima a pevným pohledem byl každým coulem idolem – a navíc skutečným válečným hrdinou. Byl jedním z oněch „nemnohých“ pilotů v bitvě o Británii, kteří zachránili národ před nacistickým vpádem. Jeho modrá uniforma Královského letectva byla ozdobená medailemi, které dosvědčovaly jeho chrabrost.

Po předčasné smrti otce, krále Jiřího VI. v únoru téhož roku se Margaret na Townsenda spoléhala, když se snažila vyrovnat se s temnotou, která ji zaplavila. Whisky, prášky, uklidňující prostředky a cigarety na tupou bolest nepomáhaly. Zdálo se, že jedine Peter – konejšivý, klidný, laskavý – jí dokázal zlepšit náladu.

Sdíleli vzájemnou přitažlivost už dlouho předtím, než král zemřel. Jeho smrt je jen více sblížila. V těch dřívějších bezstarostných dnech Margaret Petera často rozesmála a cítila se v jeho blízkosti bezpečně a bezstarostně. Svěřovali se a utěšovali navzájem a nakonec se jejich přátelství stalo něčím více – něčím mnohem více.

Peter byl o šestnáct let starší než ona a měl dva chlapce ve školním věku. Ale to nebyl ten důvod, proč Margaret navštívila sestru. Ne. Pohnutkou, že tam seděla se sepjatýma rukama, ostýchavě a bez obvyklé teatrálnosti, bylo vysvětlit důsledky jeho blížícího se rozvodu s manželkou Rosemary.

Vzhledem k tomu, že Townsend zažádal o rozvod loňského listopadu, Margaret a Peter potichu, soukromě a velmi váhavě diskutovali o možnosti svého vlastního svazku v nějaké vzdálené budoucnosti. I když byl – alespoň pro veřejnost – Peter Townsend v nadcházejícím rozvodu stranou ublíženou, nedalo se uniknout faktu, že se bude rozvádět. Slovo R mezi nimi levitovalo jako odjištěný granát a oba si uvědomovali jeho děsivý význam. Ironické je, že o této záležitosti sestry poprvé diskutovaly v Belgickém apartmá, kde během své krátké vlády žil jejich strýc David, Edward VIII., než se vzdal trůnu kvůli dvakrát rozvedené Američance Wallis Warfield Simpsonové.

Podle Zákona o královských manželstvích z roku 1772 musela princezna Margaret, která byla třetí v pořadí na trůn za princem Charlesem a princeznou Annou, získat povolení od královny, než by se mohla provdat za jakéhokoliv muže, natož rozvedeného. Obě věděly, že učení anglikánské církve je vůči rozvodu odmítavé. Jako ochránkyně víry zastávala královna morální normy, od kterých se nemohla odchýlit. Skutečně, kdyby se královna Marie, která byla nyní nemocná, dozvěděla o tomto tajemství, obě si byly naprosto jisté jejím verdiktem. Skoro ji mohly slyšet.

Ale časy se měnily. Udělí Lilibet své mladší sestře povolení k sňatku s rozvedeným mužem? Alžběta teď držela Margaretino štěstí – její život – ve své něžné dlani. Jako starší sestra strávila svůj život tím, že Margaret posuzovala. Nyní, když byla královnou, měla vládu nad jejím životem. Bylo to významné

rozhodnutí, které bude navždy definovat a formovat život a reputaci obou žen.

Margaret upřeně hleděla na svou sestru a žasla, že Alžběta není po jejím krátkém výčtu událostí překvapenější. Zjevně – i když si myslela, že byli diskrétní – nebyli dostatečně opatrní a ledacos se šušovalo. Kdyby starší sestra měla pouze přibližný obrázek toho, co se dělo, ostatní by ochotně přikreslili další podrobnosti.

Přestože královna neprozradila své emoce, zpráva nebyla vítaná, protože byla doručena těsně před červnovou korunovací. Nic nesmělo odklonit pozornost od této události, kterou mnozí považovali za vrchol a určující okamžik vlády nové panovnice. Alžběta Petera Townsenda dobře znala; měla ho ráda a oceňovala jeho klidné chování u svého často výbušného otce, krále Jiřího VI., který označoval válečného hrdinu ve chvílích sentimentu jako syna, kterého nikdy neměl.

Byla rozpolcená. Během její vlastní doby temna a duševní trýzně, když ji otec požádal, aby ho doprovázela do Jižní Afriky a ona se musela odloučit od své lásky prince Philipa. A byla to právě „Margo“, která byla nejvěrnější z věrných sester – pokaždé se Alžběty zastala a chválila Philipa před jejich rodiči. A Townsend nebyl žádná Wallis Simpsonová, kterou královská rodina nenáviděla. Peter byl v paláci oblíbený – všemi obdivován a respektován pro své válečné zásluhy, klidné vystupování a organizační schopnosti.

Bylo o čem přemýšlet. Alžběta už nebyla jen starší sestrou. Byla královnou s ústavními závazky a povinnostmi. Margaret ale nežá-

dala formálně o povolení ke sňatku. Ještě ne. Doufala pouze, že by se Peter mohl zúčastnit více rodinných setkání, a tak by ostatní lépe strávili myšlenku, že ona a on tvoří pár. Byli připraveni brát věci pomalu a postupně. Margaret sestře naznačila, že se spokojí s těmito malými ústupky a nežádá Alžbětinu plnohodnotnou podporu manželství.

Alžběta zamyšleně zírala z okna do zahrady paláce. Margaret se v duchu usmála, protože věděla, že její sestra má tendenci dívat se z okna, když se pro něco rozhoduje. A jak sevreské hodiny na krbové římse hlasitě tikaly, královna řekla své sestře, že má nápad.

1.

Východ slunce a měsíce

Jediné, co bratři David a Bertie zcela sdíleli, byl vášnivý zájem o módu. Jeden z nich byl okázalý elegán, který tíhnul ke světům značky Fair Isle, dvoubarevným botám a ohrnutým kalhotám. Druhý se oblékal konzervativně, soustředil se na oděvy či obleky šité na míru a trávil hodiny v ateliérech se střihači, skicoval návrhy, zkoušel nové nápady pro oblečení ke dvoru, státní příležitosti, a dokonce navrhoval i kostýmy pro pantomimu.¹

Vedle toho, co je spojovalo, byli oba muži dvěma světy, které se naprosto lišily; rozdělovaly je způsoby a temperament; jeden vyšlechtěný pro sluneční světlo, druhý pro stín. Jeden mladistvý a veselý, s hladkou, zřídka oholenou pletí a subtilní postavou, ale s energickou chůzí a činorodým duchem. Druhý byl křehký, nervní, měl sklony k iracionálním výbuchům vzteku a trpěl spoustou ochromujících nemocí, od žaludečních potíží až po závažné koktání, nepřetržité mrkání a časté cukání v obličeji, které způsobilo, že mu poklesla ústa. Jeden se bavil až do kuropění, sváděl svobodné – i vdané – ženy a nenáviděl svého otce. Druhý otcovy příkazy

poslouchal, usadil se v přijatelném manželství a řídil se „zažitým královským duchem“. Jejich otec neustále bědoval, že jedno dítě „směřuje špatným směrem“, zatímco druhé zachraňuje náležitý předobraz monarchie – „model snové domácnosti“.² Dokonce i Wallis Warfield Simpsonová, americká milenka prince z Walesu, si všimla diametrálně odlišných charakterů obou bratrů: jejího milence „samé nadšení a žvanění ... vévoda z Yorku tichý, plachý“.³

Rozhodnutí, která učinili tito dva bratři, David, nejstarší syn a dědic windsorské dynastie, a Bertie, jeho o pouhých osmnáct měsíců mladší sourozenec, významně ovlivní budoucnost rodu Windsorů a v tomto procesu hluboce změni i osud Bertieho dcer: Alžběty – Lilibet, jak ji v rodině znali, a Margaret. Král Jiří V., jejich dědeček, měl děsivou předtuchu o budoucnosti své rodiny, když v roce 1935 slavil stříbrné jubileum. O svém nejstarším synovi a dědici trůnu – princi z Walesu, kterému bylo nyní čtyřicet a nechystal se ke sňatku, a tedy k zajištění dynastie – král truchlivě prohlásil: „Až zemřu, ten chlapec [budoucí Edward VIII.] se do dvanácti měsíců zničí. Modlím se k Bohu, aby se můj nejstarší syn nikdy neoženil a neměl děti a aby nic nevstoupilo mezi Bertieho a Lilibet a trůn.“⁴

Králova modlitba byla vyslyšena. Abdikace Edwarda VIII., aby si mohl vzít dvakrát rozvedenou Američanku Wallis Warfield Simpsonovou, změnila životy jeho bratra a jeho dcer a navždy přetvořila rodinnou dynamiku. Jeho rozhodnutí je pevně umístilo do celoživotního sevření monarchie a dále utvářelo to, kým byli a čím se stali.

Stejně jako u Davida a Bertieho je v lidové představivosti každá generace rodu Windsorů pronásledována temným stínem. Hodný versus zlobivý člen královské rodiny. Vzpourný extrovert versus ro-

zumný introvert. Upřímný a otevřený William a nezkrotný divoch Harry. Ostýchavá Diana a neomalená Fergie. Slunce a měsíc. Tyto stereotypy často zakrývají realitu, stejně jako ji odhalují. A přesto každá sada královských sourozenců – podobně jako všichni sourozenci – tyje z této asymetrie, kdy jeden zabírá psychický prostor, který ten druhý nevyplnil.

Jak řekla princezna Margaret svému příteli spisovateli Gore Vidalovi: „Když jsou dvě sestry a jedna z nich je královnou, která musí být zdrojem cti a všeho dobrého, druhá musí být středem nejkreativnější zloby, musí být tou zlou sestrou.“⁵ Chování Margaret občas rozhodně způsobilo, že její sestra královna zazářila; Margaret snadno sklouzávala do stereotypu černé ovce rodiny. Atribut špatné pověsti však stěžil narušil popel na její neodmyslitelné cigaretové špičce. Jak jednou poznamenala: „Zlobení je moje potěšení.“⁶

Margaret si velice dobře uvědomovala rafinovaný rozdíl mezi tím, jak ji média vykreslují jako někoho, kdo žárlí na postavení královny, a mnohvrstevnatým konfliktem mladé ženy zastíněné starší sestrou: „Nikdy jsem netrpěla nemocí druhé dcery – ‚druho-rozenatitidou‘. Ale vždycky mi vadilo, že mi byla přisuzována role ‚mladší sestry‘.“⁷ Jak jedna přítelkyně bystře poznamenala: „Spíše se vidí jako králova dcera než jako královnina sestra.“⁸ Margaret se tedy vnímala jako součást hlavní královské rodiny, nikoliv jako vedlejší větev – což se stalo, když se Alžběta stala královnou. Margaret nikdy nenaznačila, že by si chtěla se sestrou vyměnit místo, a řekla každému, kdo byl ochotný naslouchat, že její životní úlohou je pomáhat sestře nést nesmírné břemeno jejího postavení. Jak jednou poznamenala: „Není to štěstí, že je Lilibet ta starší?“⁹ Zatímco Margaret se rozčilovala nad omezeními královského života, Alžběta je poslušně a svědomitě přijímala.

Sestry si vzájemně odporovaly a dostávaly se do střetů, šily do sebe hlava nehlava v záležitostech nepatrných i velkolepých, ale

také se velice milovaly. Tyto protichůdné tlaky – mezi blízkostí a vzdáleností, hlubokou láskou a primární žárlivostí – byly středobodem soukromého světa, který spolu Alžběta a Margaret sdílely.

Obě sestry vstoupily na svět dvacátého prvního dne v měsíci, ale to byla jediná podobnost jejich narození.

Alžběta se narodila 21. dubna 1926 v londýnské čtvrti Mayfair tehdejšímu princovi Albertovi, vévodovi z Yorku a Alžbětě Bowes-Lyonové. Ten rok byl pro Británii velice náročný: země balancovala na hranici průmyslového chaosu a historické generální stávky. V době před Alžbětíným narozením se o nový královský přírůstek již vytvořil silný zájem veřejnosti, protože její nadcházející příchod nabízel rozptýlení od celonárodní krize. Když Alžběta konečně spatřila světlo světa císařským řezem ve tři čtvrtě na tři ráno, před Bruton Street 17 se shromáždil mohutný dav. V souladu se starodávnou tradicí byl u porodu přítomen ministr vnitra sir William Joynson-Hicks, aby se vyloučila záměna dítěte.¹⁰ Brzy se z krásného modrookého miminka stal mocný symbol rodiny, kontinuity a vlastenectví.

Jen asi o měsíc později, 19. května, bylo dítě pokřtěno jako Alžběta Alexandra Marie (Elizabeth Alexandra Mary) při obřadu v soukromé kapli v Buckinghamském paláci, který vykonával dr. Cosmo Gordon Lang, arcibiskup z Yorku. O malou princeznu byl takový zájem, že vzrušení přihlížející prorazili policejní kordon před palácem ve snaze slavné nemluvně zahlédnout. Její významné jméno naznačovalo její budoucí osud královny – i když podle zákona z roku 1701 se v té době zdálo nepravděpodobné, že by nastoupila na trůn, jakmile by strýc David zplodil dědice. Přesto se o ní všude hovořilo, jako by právě ona představovala naději země. Jedny noviny například poznamenaly: „Možnost, že v tom malém návštěv-

níkovi z Bruton Street může být budoucí královna Velké Británie (možná dokonce druhá královna Alžběta), je krajně fascinující.“¹¹

Nové miminko vykatapultovalo její rodiče z relativně klidného života na titulní stránky novin a časopisů. Týdny po jejím narození byl chodník před londýnskou rezidencí Yorků stále přeplněn tolika fanoušky, že občas museli malou Alžbětu propašovat v kočárku zadním vchodem, aby ji mohli v klidu provětrat. Časem se její matka začala o tento nárůst pozornosti zajímat. Později napsala své tchyni, královně Marii: „Skoro mě děsí, že ji lidé tak milují. Předpokládám, že je to dobrá věc, a doufám, že toho bude hodna, chudinka malá.“¹²

Tato nadměrná pozornost se neomezovala pouze na obyčejný lid z ulice. Její popudlivý dědeček, král Jiří V., ji zbožňoval od samého začátku. Brzy se rozšířily historky, jak si andělská holčička získala náklonnost neústupného panovníka. Přestože proslul tím, že zastrašoval své vlastní děti a zaměstnance, Alžběta byla výjimkou. Arcibiskup z Canterbury vyprávěl, jak při jedné příležitosti, když si hráli na koníčky, panovník dovolil své vnučce, aby ho vodila za šedé vousy po místnosti a štrachal se na kolenou po podlaze. „Měl rád své dva vnuky, syny princezny Marie,“ vzpomínala hraběnka z Airlie, „ale Lilibet byla v jeho náklonnosti vždy na prvním místě. Hrával si s ní – což jsem ho nikdy neviděla dělat s vlastními dětmi – a rád ji měl u sebe.“¹³ Sledoval každý její malý pokrok a telegraficky poslal zprávu svému synovi a snaše, když pluli na lodi *Renown* do Austrálie, aby je informoval, že se jeho vnučce právě prořízl první zoubek. Alžběta krále okouzlovala. Jednou o Vánocích v Sandringhamu poslouchala tříletá Alžběta koledu „While Shepherds Watched Their Flocks by Night“, když si všimla slov „tobě a celému lidstvu“. Nevinně zahlásila: „Já vím, kdo je ten starý, laskavý pán. To jsi ty, dědečku. Jsi starý a jsi velmi, velmi laskavý.“¹⁴

Holčička Alžběta vždy pozorně naslouchala, když děda Anglie, jak mu říkala, zdůrazňoval ctnosti jako slušnost, povinnost a tvrdá práce; hodnoty, které byly dále posilovány nikdy se neměnicím režimem domácnosti a oddaným týmem dětského personálu, včetně zdravotní sestry Clary Knightové známé jako Alah; Margaret „Bobo“ MacDonaldové, Skotky s vlasy barvy mědi; a později i její sestry Ruby. Na výslovné přání babičky, královny Marie, byla Alžběta hned od prvního momentu cepována jako vzorový člen královské rodiny. „Naučte to dítě, aby se nevrátilo!“ se stalo opakovaným požadavkem její babičky. Alah usilovně trénovala tříletou Alžbětu, aby dokázala stát absolutně nehybně jako mramorová socha. Kapsy na veškerém oblečení měla zašité, aby se zaručilo, že do nich nebude strkat ruce, hrbít se nebo být v pokušení hrát si s jejich obsahem. Naučila se odpovídat na pozdrav, mávat rukou v bílé rukavičce z balkonu nebo z otevřeného auta, vlídně pózovat fotografům a hodiny ovládat svůj močový měchýř. Později se naučila správnou formu oslovení arcibiskupa z Canterbury a premiéra. Pokud splnila přísné normy, které po ní Alah vyžadovala, dostala za odměnu sušenku.¹⁵ Za špatné chování si vysloužila plácnutí přes zadní část nohou. I podle tehdejších měřítek bylo její dětství tísnivé a emocionálně vyprahlé – dospělí v jejím životě vymáhali poddajnou konformitu.

Jako batole se Alžběta naučila, že se musí chovat s grácií, uklonit se či udělat pukrle nebo poklonu před dospělými, nikdy neztrácet rozvahu a nechovat se k nikomu příliš familiárně. Všechno v jejím přísně řízeném životě běželo jako hodinky – od snídaně v půl osmé ráno až po uléhání k spánku přesně ve čtvrt na osm večer.¹⁶ Stručně řečeno, žila jako chráněné, privilegované dítě, vycvičené v sebekázni a s ohledem na požadavky svého postavení.

I když její sešňěrované a spíše utlačované dětství mělo zjevná omezení, existovaly i výhody – třebaže ty by oceňovali spíše dospělí. Alžběta cestovala mezi různými královskými hrady, paláci

a domy v limuzínách a doprovázela ji snaživá malá armáda komorníků, lokajů, služebných a řidičů. O Vánocích a v den narozenin byla zavalena dárky, z nichž mnohé posílali zbožňující členové veřejnosti, kteří nebyli majetní. Ve čtyřech letech dostala od svého dědečka prvního shetlandského poníka Peggy a brzy poté začala s lekcemi jízdy na koni. Kdykoliv se objevila na veřejnosti, davy se zastavovaly, lidé se usmívali, jásali, a dokonce mávali vlajkami. Bylo to dětství, ve kterém se rychle střídala obrovská pozornost a obrovská izolace, a Alžběta byla vychovávána spíše jako malý dospělý než jako dítě. A najednou, když jí byly čtyři roky, její pozice absolutní vlády v dětském pokoji byla zpochybněna.

Zatímco Alžběta se narodila v centru módní čtvrti Mayfair v pohodlném městském domě na Bruton Street 17, její sestra dorazila 21. srpna 1930 během prudké bouřky do „strašidelného“ rodinného sídla svých předků, skotského hradu Glamis – legendární impozantní stavby, která byla plná tmavých, klikatých chodeb, strmých kamenných schodišť, ložnic s průvanem a vybavená i vlastním „strašidlem“, o kterém pověst říká, že je to znetvořená bytost ukrývající se v tajné místnosti. Alžběta byla žádaným prvním dítětem, ale vévoda a vévodkyně doufali, že druhé dítě bude chlapec.¹⁷ Ani neuvažovali o ženských jménech. Ačkoliv se rodičům líbil zvuk Anna Margaret, na příkaz královny Marie se rozhodli pojmenovat dítě Margaret Rose, protože Margaret bylo jméno skotské královny.

Ráno po narození Margaret řekla Alah Alžbětě, že ji v matčině pokoji čeká velké překvapení. Poté, co se Alžběta dotkla ruky své novorozené sestry, byla tak rozrušená, že popadla doktora Davida Mylese za ruku, odvedla ho do místnosti a prohlásila: „Pojďte se

podívat na mé dítě, moje vlastní dítě!“¹⁸ Byla tak nadšená, že když ji později našli před svou skříní na hračky, ležela vedle ní modrá sametová žába, vlněný králík, pár milovaných tančících panenek a několik obrázkových knížek. Holčička nadšeně oznamovala, že připravuje pro dítě věci na hraní.

Tato oddanost nebyla jen reakcí na bezprostřední vzrušení z Margaretina příchodu. Na křtu 30. října měla na sobě Margaret stejné krajkové šaty, jaké měla její sestra o čtyři roky dříve. Alžběta s obdivem hleděla na miminko a zašeptala: „Budu jí říkat Poupátko [*Bud*]. Vidíte přece, že ještě není růže [*Rose*].“¹⁹ Tato slova měla mnohem hlubší, symbolický význam, než jak byla původně zamýšlena: Margaret Rose [*růže*] zůstane navždy jen poupětem [*bud*] a bude symbolizovat nenaplněný potenciál někoho, kdo bude omezován konvencí a kdo se z ní bude chtít vymanit a „rozkvést“. I když se Margaret, Alžběta a jejich matce začalo říkat „tři bílé růže z Yorku“,²⁰ pravdou je, že pouze Alžběta se narodila jako královská „růže“, protože byla předurčena stát se královnou.

Příchod druhé dcery ještě více zaměřil pozornost světa na Alžbětu jako pravděpodobného následníka trůnu. Její vosková figurína na poníkovi byla instalována u Madame Tussaud. Byly po ní pojmenovány čokolády, nádobí, utěrky i nemocnice. Její tvář zdobila šesticentovou známku v Newfoundlandu. Edward Elgar složil populární melodii s názvem „Dětská svita“ a věnoval ji Alžbětě, stejně jako její sestře a matce. Australská vláda pojmenovala kus Antarktidy „Země princezny Alžběty“. Její milující otec začal mladou dívku přirovnávat k proslulé královně Viktorii. „Od prvního okamžiku, kdy začala mluvit,“ řekl spisovateli Osbertu Sitwellovi, „prokázala tolik charakteru, že nebylo možné neuvažovat o tom, zdali se historie nebude opakovat.“²¹ Pro malou Margaret, ještě příliš mladou na to, aby vyslovila Alžbětino [*Elizabeth*] jméno správně, byla její starší sestra prostě „Lilibet“.

Během několika let, v roce 1933, Lilibet sebevědomě oznámila své mladší sestře: „Já – tři a ty – čtyři.“ Zmatená Margaret odpověděla: „To ne. Já – tři a ty – sedm.“ Dívenka neměla tušení, že Alžběta nemluví o věku, ale o jejich postavení v linii nástupnictví. V sedmi už měla Alžběta trůn na mysli – na rozdíl od svého strýce, a dokonce i vlastního otce. Slavnostně řekla své skotské vychovatelce Marion „Crawfie“ Crawfordové: „Pokud budu někdy královnou, dám uzákonit, že se v neděli nesmí jezdit na koni. Koně by si měli také odpočinout.“²²

Zatímco Alžběta byla zaneprázdněna úvahami o budoucích ediktech, o Margaret začaly kolovat zvěsti, že je hluchoněmá, protože nebyla prezentována na veřejnosti. To krále Jiřího tak rozhněvalo, že když královská rodina po královské svatbě stála na balkoně Buckinghamského paláce, najednou se sklonil, zvedl ji a postavil na zábradlí. O mnoho let později Margaret řekla svému důvěrníkovi Christopheru Warwickovi, jak nenávidí výšky a že jí celý ten zážitek připadal „děsivý“. Tento čin však dramaticky rozptýlil fámy o její nezpůsobilosti.

Rodině bylo zjevné, že Margaret bude krasavicí s neobvyklou a nezkrotnou povahou. Její matka se pyšně rozplývala Cosmo Langovi: „Má obrovské modré oči a železnou vůli, což je veškerá výzbroj, jakou dáma potřebuje! A dokáže-li skrýt svou vůli a využívat oči, pak bude všechno v pořádku.“²³

Od začátku bylo jasné, že Margaret bude tatínkovou holčičkou, i když nebyla tak dobře vychovaná jako její starší sestra. Po obědě v dětském pokoji často strčila „svou malou baculatou tvářičku“ do dveří jídelny, vplížila se do místnosti a vyšplhala se na otcovo koleno, aby ukradla doušek sodovky nebo lžící cukru.²⁴ Crawfie,

jejich vychovatelka, vzpomínala: „Byla jako hračka. Vřelá a otevřená, stvořená na mazlení a na hraní.“²⁵ Margaret také brzy projevila schopnost hrát hry s rodiči a štvát jednoho proti druhému. Když jí byly čtyři roky, přistoupila ke své matce, láskyplně se na ni podívala, dala jí pusku a řekla: „Mami, miláčku, opravdu myslím, že mám tátu mnohem radši než tebe.“²⁶

Alžběta bedlivě sledovala svou bujarou sestřičku a považovala za svou důležitou povinnost chránit Margaret před vnějším světem. Jednou přišel na návštěvu kaplan s extrémním předkusem a zeptal se Alžběty, zda by se mohl podívat na Margaret. Starší sestra odpověděla: „Ne. Myslím, že by ji vaše zuby vyděsily.“²⁷

Během raného dětství vedly obě sestry izolovaný a bezstarostný život na Piccadilly 145, pětipatrovém domě s kamenným průčelím, kterému se začalo říkat „palác s číslem a beze jména“.²⁸ Jejich otec chtěl děti vychovávat v klidném, láskyplném prostředí – na rozdíl od režimu, který nastolil jeho vlastní autoritářský otec. Jako dítě musel Bertie nosit bolestivé výztuhy nohou, aby si napravil kolena, a tloukli ho, aby psal pravou rukou, i když byl od přírody levák. V osmi letech – možná právě kvůli takovému krutému zacházení – začal příšerně koktat. A nyní, když konečně našel laskavost a povzbuzení u Alžběty Bowes-Lyonové, dcery hraběte ze Strathmore a Kinghorne, byl Bertie odhodlán vytvořit svým dcerám dokonalý rodinný život a vychovávat je bez předsudků. Veřejnost si všimla, že Yorkovi reprezentují obraz dokonalé rodiny: „elegantní, pracovitý a tichý manžel, zbožňující matka s rozkošným úsměvem a dvě dobře vychované holčičky v ponožkách ke kotníčkům [...] jako postavičky z reklamy na mléčný nápoj Ovaltine.“²⁹

Bertieho manželka Alžběta se v tomto ohledu ukázala jako dokonalá partnerka, široce obdivovaná pro svůj šarm a ženskost. Poté, co ji spisovatelka Virginia Woolfová zahlédla v královské lóži v divadle, popsala ji jako „prostou, klábosící, milou mladou ženu s kulatým obličejem a celou v růžovém. Její zápěstí se třpytila diamanty a diamanty přidržovaly i šaty na ramenech“.³⁰ Tento bezúhonný zevnějšek bez poskvrnky ale maskoval vévodčinu rozhodnou a nezdolnou povahu. Zuřivě chránila svou rodinu a žila podle nekompromisního kodexu křesťanské morálky. Zaměstnanci domácnosti věděli, že její rozhodnutí jsou konečná a její loajalita neochvějná. Přesto dokázala projevit obdivuhodnou trpělivost v případě svého manžela a nikdy neztratila chladnou hlavu, když zvládala jeho časté a náhlé změny nálad a nepředvídatelné výbuchy hněvu známé jako „mručení“. Někteří dokonce považovali jeho chování za formu epilepsie.

Překvapivě – navzdory výskytu slavné královské rodiny – nebyla na Piccadilly 145 žádná zvláštní ostraha. Zvědavci mohli jednoduše vyjít po kameny dlážděné cestičce a zazvonit na jeden ze dvou zvonků označených jako „Návštěvníci“ a „Domácnost“. Jakmile byli uvnitř, komorník je zavedl po měkkém hnědém koberci do prostorného a vzdušného obývacího pokoje s výhledem na rodinnou zahradu, kde princezna Alžběta jezdila na tříkolce. Kousek odtud byl Hyde Park, kde se cvičili rodinní zlatí labradoři.³¹

Výuka sester se konala mimo hlavní příjímácké místnosti – v obývacím pokoji vévodkyně, který byl zaplněn nejen perským kobercem a pohovkami potaženými číněm, ale také gigantickou knihovnou a obrovskými mapami. Ve výchově dívek měla rozhodující ruku jejich panovačná babička, která vyžadovala od Crawfie rozvrh učebních osnov a navrhovala úpravy, aniž by

o tom dala vědět své snaše. Trvala na tom, že na historii je třeba klást větší důraz než na aritmetiku, protože princezny „pravděpodobně nikdy nebudou muset vykonávat účetnictví své domácnosti“ a protože historie je pro budoucí královnu obzvláště důležitá.³² Každé pondělí ráno měly dívky půl hodiny náboženství, které na mladší sestře zanechalo obzvlášť hluboký dojem. Své modlitby odříkávaly jako první věc ráno a poslední věc večer.

Potřeba železné kontroly, kterou královna Marie uplatňovala při vzdělání dívek, pramenila z jejího obecného nesouhlasu s jejich výchovou. Udržování vnějšího dojmu pro ni bylo důležitější než cokoliv jiného a pohled na hrající si královské děti ji iritoval: „Neměly by dívky dostat něco intelektuálnějšího na hraní než karetní hru *Soutěž s démonem*? Znepokojují mě jejich pozdní a proměnlivé odchody ke spaní.“³³ Mimořádný problém měla s Margaret, kterou nazývala „espiègle“ neboli „rozpustilou uličnicí“: „Povaha princezny Margaret je komplikovanější a problematičtější [než u Alžběty].“ Nechuť byla oboustranná: Margaret vyrůstala zastrašovaná a vyděšená ze strnulé a impozantní babičky, která se často netaktně ptala: „Kdypak už vyrosteš?“³⁴ Margaret později vzpomínala, že kdykoliv musela navštívit královnu Marii, měla „dutý, prázdný pocit kolem žaludku“.³⁵

Alžběta naopak babičku hluboce milovala a považovala ji za strážkyni královského plamene. Byla to královna Marie, kdo Alžbětě vštípil, že povinnost vždy převažuje nad osobními potřebami a že veřejná činnost je důležitější než individuální potřeba. Alžbětin výcvik v nuancích společenského postavení, zvykového práva, titulů a hodností začal již v raném věku. Při jedné příležitosti komorník oslovil princeznu Alžbětu „My lady“. Odpověděla: „Nejsem lady, jsem princezna.“ Její babička se přimluvila a řekla jí: „Správně, narodila ses jako princezna, ale bude trvat mnoho let, než se naučíš být lady.“³⁶

Královna Marie ráda brala princezny na zušlechťující návštěvy muzeí, uměleckých galerií a dalších zajímavých míst. Při této příležitosti – počátkem května 1939, krátce před vypuknutím války – trio navštívilo doky St. Katherine v Londýně.

Zatímco všechna rozhodnutí o vzdělání byla přijímána spíše s ohledem na Alžbětu, byla to ve skutečnosti Margaret, která se ukázala jako předčasně vyspělejší, přirozeně nadaná studentka. Neustále se snažila zmenšovat věkovou propast mezi sebou a svou sestrou, aby dokázala, že je stejně chytrá a zaslouží si stejnou pozornost. Když Alžběta začínala s hodinami francouzštiny u madame Marie-Antoinette de Bellaigue, Margaret odposlouchávala za dveřmi a její dovednost hrát si na jiné jí zajistila mnohem lepší přízvuk, než měla Alžběta. Také projevila raný herecký talent a předváděla téměř dokonalou imitaci Shirley Templeové. Když dívky začaly s hodinami klavíru u slečny Mabel Landerové, Margaret opět projevila větší zvědavost a umělecké sklony než její zdrženlivá sestra. Alžběta dokázala při zpěvu udržet melodii, ale byla to Margaret, která byla obdarována lepším hlasem a měla absolutní sluch. Podle jednoho vyprávění se naučila broukat valčík z *Veselé vdovy*, když jí bylo pouhých devět měsíců.

Crawfie se sice ze všech sil snažila přizpůsobit vzdělání jejich rozdílnému věku, ale bylo to téměř nemožné, protože všechny hodiny probíhaly ve stejné místnosti. Navíc byla Margaret tak talentovaná a soutěživá, že nikdo neměl to srdce jí říct, aby

studovala jiné předměty nebo aby dělala jiné úkoly než její sestra. Neustále srovnávala svoje úlohy se sestřinými a byla přesvědčená, že dostala nějakou nudnější variantu. Crawfie to vyřešila tím, že umožnila Margaret studovat látku, která ještě nebyla určena pro její věk. Lilibet se tak dostalo slušného vzdělání, které zároveň pomohlo nasytit Margaretinu šíravou zvědavost a přirozený intelekt. Jeden přítel uvedl, že částečně i kvůli této společné výuce se Alžběta ukázala jako „poměrně mladá [na svůj věk]“, zatímco Margaret si vyvinula bystrou a citlivou mysl.³⁷ Také povahově byla Margaret mnohem zvědavější než její sestra. „Velmi věcná a nezvědavá,“ popsala Alžbětu její přítelkyně a budoucí spolužačka Alatheia Fitzalan Howardová.³⁸ Srovnání mezi dvěma sestrami bylo tématem, ke kterému se často vracela. V pozdějším deníku si poznamenala: „Kéž by se [Lilibet] dokázala dostat pryč z atmosféry malých holčiček, kterou jí Margaret nevyhnutelně vnucuje. Zbožňuji Margaret, ale je velká škoda, že drží svou sestru zpátky, a to dělá [Lilibet] v mnoha ohledech mladší než mnohé jiné téměř šestnáctileté dívky.“

Ačkoliv většina sester se čtyřletým věkovým rozdílem by nebyla vychovávána tak podobně, s Alžbětou a Margaret se zacházelo spíše jako s dvojčaty, která se stejně oblékala, sdílela stejný pokoj, věnovala se stejným činnostem a víceméně obdržela stejnou výuku. Jejich otec byl konečným rozhodčím toho, co měly na sobě, a rozčiloval své dcery svým zcela majetnickým způsobem. Když byly družičkami na svatbě vévody a vévodkyně z Gloucesteru, vévoda z Yorku požádal, aby jim byly zkráceny sukně, protože chtěl „vidět jejich hezká kolínka“.³⁹ Kvůli této extrémní blízkosti bylo pak pro Margaret mnohem těžší zvládnout některé okamžiky, kdy Alžběta požívala určitých privilegií, jako je jízda na koni sama s otcem nebo instruktorem a svolení zůstat vzhůru o třicet minut déle před spaním – i když tato výsada v praxi neznamenal téměř nic.⁴⁰

Zatímco se královna Marie snažila ovládat výuku dívek, jejich rodiče nepřikládali studiu přílišnou důležitost, protože nechtěli, aby jejich dcery byly považovány za „příliš intelektuální“. Jak Crawfie vzpomínala, vévoda a vévodkyně „chtěli [pro své dcery] nejvíc ze všeho šťastné dětství se spoustou příjemných vzpomínek uložených na dny, které mohou přijít“.⁴¹ V tomto bezpečném a milujícím domově si dívky užily spoustu času na hraní, třebaže kromě občasných návštěv svých sestřenic moc společnosti neměly.

Většinu dní dívky trávily spolu a se svými vychovatelkami, které je často vyháněly zadními dveřmi do Hamiltonských zahrad. V jednom vzácném případě se Alžběta spřátelila se Soniou Graham-Hodgsonovou, dcerou lékaře jejího dědečka Harolda Graham-Hodgsona. „Sonia byla jediná přítelkyně, kterou si královna sama vybrala,“ vzpomínala Crawfie. Hrály francouzský kriket či Nebe-pekle-ráj, skákaly přes švihadlo, a dokonce spolu chodily na hodiny tance. Někdy se k nim připojil i vévoda z Yorku ve hře na schovávanou zvanou Sardinky. Sonia si Alžbětu pamatovala jako „přemýšlivé a citlivé dítě s přirozeně dobrým chováním. Zdálo se, že si neuvědomuje svoje postavení a nikdy nevěnovala pozornost těm, kteří stáli u zábradlí a sledovali její hru“.⁴² Jejich přátelství bylo natolik výjimečné, že jí osmiletá Alžběta věnovala svůj nedokončený román *Šťastná farma*: „Sonie, mojí milé malé přítelkyni a milovnici koní.“⁴³ Dlouhou dobu byla Alžbětinou nejlepším přítelkyním.

Ačkoliv Sonia byla její přítelkyní mimo nejbližší rodinu, Alžběta trávila většinu času se svou mladší sestrou, se kterou si hrála ve slunečním světle proudícím skleněnou kupolí na vrcholu schodiště. Za zástěnou s černým lakem měly sestry dvě sady jasně červených smetáčků a lopatek, kterými každé ráno zametaly koberec. Vybíraly si z nepřeberné sbírky hraček, vzácných kuriozit a miniaturních zvířátek uspořádaných úhledně v prosklené vitrině a „každé z nich bylo tak malé, že by je mohla odtlačit beruška“.⁴⁴ Skříň obsahovala

také porcelánové domečky a paláce, modely vojáků a lodí, titěrné skleněné bytosti a nepatrnou stříbrnou kolébku s drobnou panenkou. Tento poslední poklad byl pouze jedním kouskem ze sbírky panenek, z nichž některé patřily dětem královny Viktorie. Mnohé z nich byly vybaveny kompletní sadou doplňků jako rukavice, vějíře, sluneční brýle, kartáče z želvoviny, korálkové tašky a boty.⁴⁵ Ačkoliv se zdálo, že to musí být snem každé malé holčičky, Margaret se otrásala hrůzou. Později se vyjádřila, jak moc nenávidí panenky, protože „jsou jako mrtvá miminka“.⁴⁶

Sestry se také s láskou staraly o další rozsáhlou sbírku koníků na kolečkách, které říkaly „koňský trh“, a každý den je čistily a udržovaly. Večer před spaním je Lilibet odsedlala, vyhřebelcovala a napojila. Brzy tyto neživé koňské hračky udělaly místo skutečným, protože rodiče, a později i podkoní Horace Smith, začali učit princezny jízdě na koni. Už v tomto útlém věku byla Lilibet jízdou na koni přímo posedlá. Margaret nikdy neměla koně a psy tak ráda jako její starší sestra.

V rodině Yorků milovali hudbu a tanec. Pouštěli si velmi hlasitě gramofon nebo po odpoledním čaji zpívali písně u klavíru. Děvčátka začala svůj den nezbednostmi v ložnici rodičů a každý večer končil velkou legrací při koupeli ve světlé místnosti se spoustou houbiček na mytí ve tvaru zvířátek. Vévoda své dcery často sám koupal. Kromě bible spolu četli knihy jako *Alenka v říši divů*, *Černá krásk*a a *Peter Pan* nebo „cokoliv o koních a psech“.⁴⁷ Někdy se otec připojil k dívkám na dopolední hry v Hamiltonských zahradách za domem. Využívali sochu Lorda Byrona jako „domovskou základnu“ a hodiny si hráli na schovávanou v křoví a mezi keři.⁴⁸

Přestože sestry sdílely podobné, někdy až klaustrofobní prostředí, zanedlouho se projevíly zřetelné rozdíly. Alžběta brzy zaměřila svou pozornost na jízdu na koni – tato záliba se shodovala s její přirozenou poslušností. Už v mladém věku chtěla mít vše v naprostém

pořádku; uchovávala například velkou krabici, do které skládala dárkové balicí papíry a stuhy od Vánoc nebo narozenin – předzvěst její proslulé šetrnosti a hospodárnosti, až se stane královnou. Pořádकुमिलovná a metodická Lilibet se někdy probudila uprostřed noci jen proto, aby zkontrolovala, jestli má správně srovnané boty. Margaret mezitím zastávala roli baviče a pramálo se starala o to, aby se chovala dobře, jakmile si uvědomila, že dokáže získat pozornost různými eskapádami. Jeden příbuzný vzpomínal: „Často jí ledacos prošlo jen proto, že si z toho dokázala udělat legraci. Měla uličnický smysl pro humor,“ zatímco Alžběta „byla vždy ta vážnější z těch dvou.“⁴⁹

Kdykoliv se rodina vrátila domů z divadelního představení, Margaret okamžitě začala všechny přítomné obsazovat do různých rolí a komandovala je, aby znovu ztvárnili tu kterou postavu. Alžběta dávala přednost klidnému a samotářskému dni jízdy na koni, Margaret milovala hraní šarád, napodobování lidí, zpěv, hru na klavír a návštěvy divadla. Dokonce si vymyslela imaginární přátele, včetně jednoho jménem Inderbombanks. Crawfie si vzpomněla, že Margaret často sužovaly hrůzostrašné sny, zahrnující vše od mluvících koček po zelené koně; tyto noční můry pak velmi podrobně líčila, aby se vyhnula domácím pracím. Margaret byla v podstatě velice teatrální dítě a nerada se s kýmkoliv dělila o záři reflektorů.⁵⁰

Bezstarostné dětství však bylo ukončeno smrtí jejich dědečka Jiřího V. 20. ledna 1936. Matka vzala dívky na procházku do sněhového poprašku a vysvětlila jim, že děda Anglie těžce onemocněl a zemřel. Alžběta už rozuměla, jaký má ten okamžik závažnost, a později se se slzami v očích zeptala: „Ach, Crawfie... Měly bychom si dnes vůbec hrát?“⁵¹ Jen Alžběta doprovázela své rodiče k mrtvému ve Westminster Hall a později na státní pohřeb. Podle Crawfie byla pětiletá Margaret „příliš mladá na to, aby rozuměla tomu, co se děje“.⁵²

Brzy se ukázalo, že temperament sester je zásadně odlišný nejen proto, že Margaret je „příliš mladá“. Na Alžbětu se dalo spolehnout, že udělá to, co se jí řekne, a bude udržovat své hračky a oblečení v dokonalém pořádku – odraz jejího disciplinovaného chování. Margaret zůstávala rozpustilá a povznesená nad povinnostmi, dokonce i kousala a trápila svou něžnější sestru, kdykoliv se jí nepodařilo dosáhnout svého. Alžběta ji jednou plísnila: „Ach, Margaret, s tebou je to vždycky jen o tom, co chceš ty.“⁵³ Tato její vlastnost bude mít v budoucnu následky. Občas se ty dvě dostaly do potyčky, obvykle když byly nucené nosit stejné nelichotivé klobouky. Navzájem si chňapaly po řemíncích přidržující klobouky a vykřikovaly: „Ty mrcho! Ty potvoro!“⁵⁴

Jak se dalo čekat, byla to Margaret, která tyto neškodné šarvátky bez výjimky vyvolávala, ale věděla, jak se vykrotit z důsledků. Crawfie napsala: „Lilibet byla ta, která byla prchlivá, ale měla to pod kontrolou. Margaret často zlobila, ale na odrazení výtky měla speciální žertovný způsob, kterému bylo těžké odolat. Často mi vzdorovala nepřímo, podívala se úkosem, udělala scénu, a pak mě políbila a byla najednou přátelská; vše odpuštěno a zapomenuto. Lilibet to trvalo déle, než se vzpamatovala, ale vždy měla z těch dvou větší důstojnost.“⁵⁵ Margaret byla „rozený komik“ s osobitým způsobem, jak se ostatním zalíbit. Jeden z matčiných přátel vzpomínal: „Princezna Alžběta byla vždy okouzlující a nesobecká. Princezna Margaret zlobivá, ale zábavná.“⁵⁶

Když Alžběta vstoupila do předpubertálního věku, vžila se ještě více do úlohy, kterou začala zastávat již od Margaretina narození: role někoho, „komu lze vždy všechno vysvětlit“. Za všech okolností naslouchala rozumným argumentům. Margaret se ale posunula opačným směrem. Podle jednoho pozorovatele „se nenechala přesvědčit důvody. Byla živá, temperamentní [...] a vzpurná. Ale protože měla také neodolatelný šarm, vždy jí všechno prošlo.“⁵⁷

Jak jejich otec uzavřel proslulou větou: „Lilibet je moje pýcha; Margaret je moje radost.“

Přesto každá musela nést své vlastní břemeno. Alžběta odmala věděla, že bude muset dostat očekávání své rodiny a společnosti. Na druhé straně Margaret neustále zápasila s potupou, že bude navždy až druhá nejlepší. Alžběta byla vyškolená, aby se chovala s rozvážnou nestranností monarchy, zatímco Margaret bylo povoleno vyjadřovat se svobodněji. Ale částečně právě kvůli této skutečnosti se Margaret cítila defenzivně a obávala se, že bude ponižována a snižována. Byla obzvláště citlivá na poznámku, že je „příliš mladá“, což slyšela vždy, když se nemohla zúčastnit stejných velkolepých aktivit jako její sestra. Přesto – navzdory všem rozdílnostem – Alžběta vždy zůstávala vůči Margaret mateřsky ochraňující a bránila ji před veškerou kritikou. Na oplátku Margaret věnovala Alžbětě svou naprostou loajalitu, a to i přes nikdy neutuchající sourozeneckou rivalitu. Tato komplikovaná dynamika – poprvé zavedená v jejich dětském pokoji a studovně – přetrvává po celý jejich dospělý život.

Yorkovi trávili mnoho víkendů v Royal Lodge, jejich venkovském útočišti – velké budově natřené na růžovo, aby připomínala dětský domov vévodkyně z Yorku, St. Paul's Walden Bury. Bylo to místo svobody a neformálnosti a v ničem nepřipomínalo dusnou atmosféru, ve které vyrůstali Bertie a jeho bratři. Dům se pyšnil dlouhým schodištěm s dubovým zábradlím a zářivě karmínovým kobercem, malbami koní přes celé stěny a obrovskými čínskými porcelánovými žardiniéry, které přetékały květinami a větvemi sahajícími až ke stropu. Po domě se volně pohybovala smečka labradorů, corgiů a tibetánů, kteří štěkali a běhali po schodech nahoru a dolů. Na

vrcholu odpočívadla stál vedle sebe pár dřevěných houpacích koní, které patřily Alžbětě a Margaret.⁵⁸

Právě v Royal Lodge se obě dívky poprvé setkaly s Wallis Warfield Simpsonovou – ženou, jejíž americká svobodomyslnost brzy převrátí britskou tradici vzhůru nohama. Wallis dorazila s jejich strýcem Davidem uprostřed tutlaných zvěstí o povaze jejich vztahu – alespoň mezi vyšší společností. Drtivá většina Britů o tomto posledním milostném románu neměla ani tušení. David byl připraven předvést své dvě současné vášně: na zakázku vyrobený americký kombík Buick a svou novou milenkou. Wallis, která pocházela z Baltimoru v Marylandu, vypadala v živém provedení pozoruhodně: hubená a přitažlivá postava, dokonalé držení těla, dlouhý krk, nápadně fialkové oči a tmavé mahagonové vlasy upravené do módního a bezchybného drdolu. I když byla Wallis příjemná a živá, návštěva nedopadla příliš dobře. Jediným nadlehčeným okamžikem byla situace, když do místnosti vešla princeznina corgi Dookie, sebevědomě ukradla z talíře sušenku a opět odešla. Wallis později přiznala: „Zatímco vévoda z Yorku se nechal svést americkým kombíkem, vévodkyně zůstala vůči druhému americkému zájmu [krále] imunní.“⁵⁹

Crawfie přivedla do obývacího pokoje obě sestry – nyní ve věku deseti a šesti let; odstrkávaly se navzájem stranou ve snaze vstoupit jako první. Vévoda je představil jako „Lilibet“ a „Margaret Rose“ – podle Wallis jedna byla „dlouhé, štíhlé, velmi krásně stvořené dítě“; ta druhá, „okouzlující děcko podobné panence s malou baculatou tvářičkou“. Jako obvykle měly na sobě stejné oblečení: dvě tartanové sukně a žluté pulovry. Wallis si vzpomněla: „Obě [byly] tak blondaté, tak hezky vychované a tak skvěle vymydlené, jako by vystoupily přímo ze stránek obrázkové knížky.“⁶⁰ Dívky zíraly na tento skandální americký exemplář s neskrývanou zvědavostí. Od personálu v domácnosti slyšely různé drby o „té ženě“ a jejich strýci, ale dbaly na to, aby se chovaly co nejlépe.

I když dívky pamatovaly na dobré vychování, byly velmi citlivé i na sebemenší narušení v jejich klidných životech. Když strýc a Simpsonová odjížděli z pozemku v luxusním americkém autě, Alžběta se zeptala: „Crawfie, kdo to je?“ Guvernantka se odpovědi vyhnula a tím jen přispěla k jejich zmatku, protože ji předtím slyšeli zmínit se, že strýček David je „poblázněný do paní Simpsonové“. Neměly ani tušení, co to „poblázněný“ vlastně znamená nebo že během několika měsíců to bude právě paní Simpsonová, která navždy změní chod jejich životů.

Dne 10. prosince 1936, po pouhých tři sta dvaceti pěti dnech vlády, král Edward VIII. abdikoval, aby se mohl oženit s Wallis. Toto rozhodnutí převrátilo dříve uzavřený život rodiny Yorků. Margaret – teatrální jako vždy – byla rozvíjející se krizí silně zasažena a vystrašeně se ptala Alahy: „Uříznou mu hlavu?“⁶¹ Před domem na Piccadilly 145 se začaly scházet davy, které očekávaly oznámení, že princ Albert, vévoda z Yorku, nastoupí na trůn po svém starším bratrovi. Když se Lilibet probudila a všimla si rozruchu, komorník jí vysvětlil důvod – nyní byla po svém otci druhá v pořadí na trůn.

Vyběhla po schodech nahoru, aby to sdělila sestře. Margaret se bez dechu zeptala: „Znamená to, že budeš muset být příští královnou?“ Alžběta vážně odpověděla: „Ano, jednou,“ na což Margaret odtušila: „Ty chudinko.“⁶² Dívky strávily zbytek dne shlížením dolů ze schodiště na veledůležité hosty, kteří pochodovali domem, včetně premiéra Stanleyho Baldwina. Střídavě přebíhaly k oknům a pozorovaly tisíce lidí shromážděných venku.

Už ve svých deseti letech si Alžběta byla vědoma „skleněné stěny“, která oddělovala královskou rodinu od zbytku společnosti. Věděla, že tato událost znamená velký zlom v jejím životě, a proto záznam v deníku nedatovala 10. prosince 1936, ale nahoře napsala jednoduše „Den abdikace“.⁶³ Od té chvíle se každý večer modlila, aby se jí narodil bratr a nahradil ji v následnické linii. Její sestra

bědovala, opět přehnaným prohlášením: „Teď, když je táta král, já nejsem nic.“⁶⁴ Když se Margaret dozvěděla, že se budou muset přestěhovat do Buckinghamského paláce, smutně se zeptala: „To myslíte jako navždy?“ Crawford odpovíděla: „Ano. A ty už nejsi Margaret z Yorku.“ – „Kdo tedy jsem?“ – „Jsi jen Margaret.“ Holčička zafňukala: „Ale teprve teď jsem se naučila psát ‚York‘. A najednou nejsem nikdo.“⁶⁵

Jejich otec byl situací zděšen ještě víc; nedokázal se vyrovnat se svým osudem a bratrovo rozhodnutí považoval za neodpustitelnou zradu. „Tohle se mi nemůže dít!“ sténal, když ho služebník oslovil „Vaše Veličenstvo“. Svěřil se svému bratranci lordu Louisi „Dickiemu“ Mountbattenovi: „Nikdy jsem nechtěl, aby se tohle stalo. Nikdy jsem ani nezahlédl žádné státní dokumenty. Jsem jen námořním důstojníkem, to je jediná věc, o které něco vím.“⁶⁶ Vzhledem k vévodově všeobecně známému koktání a dalším handicapům se krátce zvažovalo, zda trůn nepřevzme jeho mladší bratr princ Jiří, ale tento názor byl rychle zavržen. Nejednalo se o soutěž krásy – vévoda z Yorku byl na řadě jako druhý nejstarší bratr a jeho nejstarší dcera byla nyní předpokládanou následnicí trůnu.

Nedělní noviny naznačily, odkud vane lidový vítr. Přinesly důležité zprávy s doprovodnými portréty „naší princezny Alžběty“. Naproti tomu Margaret byla odsunuta na vedlejší kolej skupinových rodinných fotografií. Emocionální dynamika mezi sestrami, která byla doposud omezena pouze na jejich domov, byla nyní vydána na pospas celému světu k analyzování. Co se týkalo strýce Davida – jejich kamaráda při hrách, který je učil nacistický pozdrav na trávnících v Balmoralu – ten se z jejich životů zcela vytratil. Když už se zmínilo jeho jméno, bylo to pouze tichým, spikleneckým hlasem a nakonec se o něm nemluvalo vůbec. Pokud jde o Wallis, hovořilo se o ní jediné jako o „té ženě“ – ale sestry nikdy neslyšely, že by někdo dospělý použil tento odmítavý výraz v jejich doslechu.

„Naše čtyřka,“ jak král nazýval sebe, svou choť královnu Alžbětu a své dcery, princezny Alžbětu a Margaret. Zde rodina pózuje pro oficiální upomínkový program na oslavu korunovace krále v květnu 1937.

I když dívky udělaly před otcem pukrle, když se stal králem, byl to jediný případ, kdy tak učinily. On sám jim nařídil, aby se k němu chovaly jako před jeho novou vysokou pozicí. Když se blížila korunovace, jako vždy se velice zajímal o jejich oblečení, neboť chtěl, aby dívky vypadaly dokonale. Král dohlížel na celý proces přípravy jejich šatů pro obřad; dokonce do té míry, že obstaral speciálně navržené lehké pozlacené korunky. Bylo to poprvé, kdy na sobě měly mít dlouhé šaty – ušité z bílé krajky, zdobené stříbrnými mašlemi a doplněné stříbrnými střevíčky s bílými punčoškami a fialovými sametovými pláštěky lemovanými hermelínem. Aby byl okázalý outfit dovršen, obě na sobě měly perlové náhrdelníky a dlouhé bílé rukavičky bez prstů.⁶⁷

Během krejčovské zkoušky Margaret udělala scénu, když zjistila, že Alžbětina vlečka je o celých třicet centimetrů delší než ta její. Výjimečně matka svou mladší dceru okamžitě umlčela a chladně jí vysvětlila, že Alžběta se této výsadě těší kvůli vyššímu věku.

Margaret se vzdala, což byla v jejím případě vzácná reakce, ale potupa okamžiku v ní žhnula dál. Tento záchvat vzteku způsobil, že Alžběta i personál začali mít pochybnosti o tom, jak se bude dívka chovat během únavné, tříhodinové korunovační bohoslužby. Alžběta se svěřila Crawfie; obávala se, že Margaret je „velmi mladá“ a mohla by „nás zostudit tím, že uprostřed usne“. ⁶⁸ Měla obavy, že by jakákoliv odchylka od důstojného chování přilákala nevítanou pozornost a vyvolala nevhodné poznámky.

V šedém, mlhavém ránu korunovace obě dívky sledovaly s dychtivým očekáváním, jak se davy shromažďují před palácem a podél ulice, „křičí, smějí se a vykukují z oken“. ⁶⁹ Zanedlouho se ocitly v modročerném státním kočáře a vjížděly dovnitř Westminsterského opatství. Nemohly sedět proti sobě tváří v tvář, nesměly se chichotat a alespoň jedna z jejich malých ruček v rukavici měla být vždy zvednuta. Margaretino sedadlo v kočáře bylo vyvýšené, takže ji davy mohly zahlédnout okénkem kočáru, i když samozřejmě ve skutečnosti chtěli vidět hlavně Alžbětu.

V opatství seděly obě princezny vedle sebe pod bedlivým dohledem své babičky, jejíž panovačná přítomnost jim připomínala, že se mají během obřadu chovat bezchybně. Alžběta fascinovaně sledovala slavnostní podívanou, ale zdálo se, že ještě větší dojem na ni udělalo, že „[Margaret] byla úžasná. [...] Musela jsem do ní šťouchnout pouze jednou nebo dvakrát, když si hrála s modlitební knížkou příliš hlasitě.“ ⁷⁰ Margaret předvedla svou roli s elegancí a rozvahou a jen občas upoutala pozornost, když příliš cílevědomě obracela stránky své knihy. ⁷¹ Její matka si ničeho nevšimla. Mysl nové královny byla zcela jinde; přemítala o posvátném obřadu, během kterého se muž – její manžel – stal napůl božstvem a napůl knězem. Později toho dne – na velkolepé recepci v Buckinghamském paláci – byla nová královna choť, možná v souvislosti s obřadem, citována: „My [královská rodina] nemáme být jen obyčejnými lidmi.“ ⁷²

Král Jiří VI. a královna Alžběta – se všemi insigniemi královské moci – spolu s princeznami Alžbětou a Margaret na balkoně Buckinghamského paláce po korunovační ceremonii 12. května 1937.

Tento přechod do nového života symbolizoval i přesun z honosného, ale přesto útulného domu na Piccadilly do chladného, neosobního Buckinghamského paláce. Bylo to jen kousek přes Green Park, ale jako by rodina vstoupila do jiného světa. Nový domov byl tak rozlehlý, že cesta z ložnice princezen do zahrady trvala celých pět minut. Nekonečné chodby představovaly takové bludiště, že než dorazilo jídlo ke strážníkům, bylo často studené. Bylo tam sedm set sedmdesát pět pokojů a více než sedm set zaměstnanců – včetně několika květinářů na plný úvazek, kteří aranžovali kytice, a jednoho sloužícího, který pouze natahoval hodiny.⁷³ Dívky teď měly každá svou vlastní ložnici. Bobo sdílela pokoj s Alžbětou a Alah s Margaret. Radostné vzrušení z vlastního pokoje jim však

nedalo zapomenout na svůj bývalý domov a ze začátku se sestry často ptaly, zda by nemohly prostě vykopat tunel zpět na Piccadilly. Jejich nový život samozřejmě přinesl i změnu každodenní rutiny – změnu, která nebyla zcela vítaná. Musely se smířit s tím, že budou trávit mnohem méně času se svými rodiči, jejichž dny byly nyní vyplněné státními a společenskými záležitostmi. Přestože král a královna s děvčaty stále snídali, jejich večerní dovádění se brzy stalo vzdálenou vzpomínkou.

Jak Crawfie vzpomínala, život v Buckinghamském paláci vytvořil „skleněnou oponu [...] mezi vámi a vnějším světem“.⁷⁴ Dívky vedly ještě uzavřenější život než předtím – bez přátel mimo úzký rodinný kruh. Často jen zíraly z oken na lidi procházející pod nimi. Kromě dětského personálu se sestry spoléhaly pouze jedna na druhou a ještě víc se sblížily. I nadále se stejně oblékaly, což se pro ně stalo zdrojem bezpečí, ale i napětí.

Jejich identické ošacení nemohlo zakrýt skutečnost, jak otcovo vysoké postavení nutilo Alžbětu – nyní jedenáctiletou – k ještě rychlejšímu dospívání. Když sledovala množství úředníků, domácích i zahraničních, kteří navštěvovali jejího otce, začala se zajímat o nové obory, zejména o politiku a politické osobnosti. Margaret byla více uchválena letními zahradními večírky, které se konaly na trávnících paláce a účastnily se jich až tři tisíce hostů. Bavila se tím, že se mezi návštěvníky snažila najít kuriózní a nesporně zvláštní exempláře. Alžběta – jako vždy starostlivá o společenskou etiku – ji kárala, aby „neukazovala prstem a nesmála se“ nebo aby během večírků „příliš neběhala“.

Alžbětiny časté výtky byly známkou možné budoucnosti, která spočívala na jejích bedrech. Pokud ona musela v mnohých ohledech nečekaně dospět, to nejmenší, co mohla udělat její sestra, bylo zatnout zuby a spolupracovat. Během tohoto období změn hovořil nově korunovaný král Jiří VI. s Alžbětou závažněji, vědom si toho,

že každý okamžik může poskytnout ponaučení. Když byl jeho otec králem, nikdy s ním ani s jeho bratrem princem z Walesu nesdílel žádné aspekty státnictví. Pro Jiřího VI. to byl v současné situaci zdroj lítosti a obav.

Alžbětě byla nyní udělena privilegia, která byla Margaret odeprána. Aby byla Alžběta připravena na své případné povinnosti, její studium se rozšířilo o hodiny historie a ústavního práva u proděkana Etonu Henryho Martena. Margaret se přirozeně chtěla také přidat, ale bylo jí řečeno, že není nutné, aby se učila historii. Místo toho její vzdělávání zahrnovalo hudbu a tanec. Její vyloučení z odpoledních lekcí ji hluboce trýznilo – Margaret byla zahořklá a frustrovaná, že jí není dopřán svět myšlenek a kritického myšlení. V dospělosti se z ní stalo cosi jako samouk, ale ve svých intelektuálních zájmech byla roztěkaná. Byla navždy přesvědčená, že by si užila bohatšího a spořádanějšího intelektuálního života, kdyby jí bylo v mládí umožněno studovat více akademických předmětů.

Alžběta dobře věděla o žárlivosti své sestry a dělala, co mohla, aby jí to nějak vynahradila. Když jejich rodiče v roce 1937 souhlasili se založením prvního sdružení dívčích skautek Buckinghamského paláce, Margaret byla příliš malá, aby se mohla ke skupině přidat. Alžběta ale prosila vedoucí skautku Violet Syngeovou, aby Margaret přijala. „Je velmi silná, víte,“ vysvětlovala a poukazovala na její „pěkný pár turistických nohou“ a pak dodala, že Margaret miluje špínu. Aby byl zachován klid mezi sestrami, byl speciálně pro Margaret vytvořen oddíl Brownie, který se skládal ze čtrnácti malých dcer zaměstnanců a úředníků Buckinghamského paláce. Dívky chodily pozorovat ptáky, stavěly stany, pekly špekáčky nad ohněm a spaly pod stanem. Margaret ráda sdílela stan s ostatními dívkami a šeptala a chichotala se dlouho poté, co zhasla světla, zatímco její starší sestra byla plachá a cítila se nepříjemně, když se měla převlékat ve skupinovém prostředí.⁷⁵

Alžběta nadále rozvíjela svou vášeň pro koně a v Royal Lodge absolvovala lekce jízdy na koni u Henryho Owena, podkoního jejího otce. Jízda na koni – osamělá aktivita – vyhovovala Alžbětině rezervované povaze a proces skákání přes překážky pomáhal vytříbit její mysl pro překážky života v dospělosti. Alžbětin další učitel Horace Smith si všiml, jak velice se Alžběta hodí pro jízdu na koni. Měla vrozenou důkladnost a svědomitou povahu, což jsou dvě vlastnosti, které její mladší sestre evidentně chyběly.

Když se Alžběta blížila k pubertě, král a královna přirozeně tíhli k tomu, aby Margaret zůstala co nejdéle dítětem rodiny. Vyrůstala tedy v podstatě bez znalosti slova „ne“, a když udělala něco špatného, byla napomenuta jen výjimečně. Ve skutečnosti její nezbednost často její rodiče rozesmála.

Margaret se ve své roli *enfant terrible* vyžívala, i když to její rodinu popuzovalo. Jednou, v šesti letech, ji za nějakou drzost poslali do jejího pokoje. Když ji o dvě hodiny později zavolali do matčina budoáru, matka se jí zeptala: „Jsem si jistá, že teď už budeš hodná, že?“ Margaret povýšeně odpověděla: „Ne, jsem pořád zlobivá. A budu zlobivá i dál.“⁷⁶

Alžběta se svým zakořeněným smyslem pro správné a špatné, se hluboce znepokojovala tím, jak by Margaretino neomalené a nevhodné chování působilo na ostatní mimo nejbližší rodinný kruh. Často prosila svou matku: „Zastav ji, mami. Ó, prosím, zastav ji.“ Přestože se Alžběta někdy sama smála Margaretiným bláznivám, většinou se na chování své sestry dívala s pocitem neblahé předtuchy. V pozdějším životě, když šla s matkou po bohoslužbě v kostele ve Windsoru na drink před obědem do Royal Lodge, Alžběta se matky zeptala: „Jak je na tom Margaret dnes dopoledne?“, aby vhodně nastavila své chování na proměnlivé nálady své sestry.

Během jejich společného dětství Alžběta tolerovala sestřiny úlety zčásti i proto, že Margaret měla – stejně jako jejich matka – vzác-

nou schopnost tišit otcovo časté „mručení“, jak královny nálady nazývala jeho choť.⁷⁷ Tyto vzteklé výbuchy mohly být vyvolány i těmi nejmalichernějšími podněty – jako studené jídlo v restauraci nebo muž, který prošel kolem něj, aniž by si sundal klobouk. Podle životopisce Kennetha Rosea hraničily jeho záchvaty zuřivosti s epileptickými záchvaty. Tyto epizody otcova podráždění – jako ústřední složka uzavřené klaustrofobie jejich životů – mohly být pro princezny děsivé; ustavičně musely žít v obavách, kdy se introspektivní nálada jejich otce promění v zuřivost, či dokonce v násilí. Ve své frustraci pak například kopal do koše na odpadky nebo roztrhal na kousky houbu v koupelně.

Prozatím však soukromé starosti zastínila hrozba další světové války. V březnu 1938 německé jednotky vpochoďovaly bez odporu do Rakouska. Spíše než na záruky míru se britská a francouzská strategie soustředila na pacifistickou politiku *appeasementu*, která v podstatě Hitlerův režim stále více posilovala. S válkou doutnající na obzoru král a královna odpluli do Kanady a Spojených států na šestitýdenní návštěvu v květnu a červnu 1939. Nevyjádřeným cílem bylo okouzlit Američany zajistit si jejich ekonomickou podporu, pokud by došlo k dalšímu vzplanutí konfliktu. Když rodiče odplouvali z Portsmouthu, políbili dívky na rozloučenou. Holčičky stály na nábřeží, mávaly jim a Margaret s pláčem řekla: „Já mám kapesník.“ Královna Marie okamžitě a ostře řekla: „Mávat s ním, ne do něj plakat.“⁷⁸

Po návratu z nanejvýš úspěšné návštěvy, kdy se královský pár dostal na titulní stránky, jak konzumují „hot dogy“, rodina odcestovala do Dartmouthu v jihozápadní Anglii na palubě královské jachty *Victoria and Albert*. Doprovázel je králův bratranec Dickie Mountbatten, jehož záměry týkající se výletu se brzy zcela vyjeví.

Mountbatten na jachtě informoval královskou rodinu, že dva z jeho kadetů onemocněli příušnicemi a že by princezny měly zůstat v kapitánově ubikaci na břehu, aby se s nimi nedostaly do kontaktu. Jediným kadetem, který mohl princezny zabavit, byl řecký princ Philip – vysoký, osmahlý, osmnáctiletý synovec Dickieho a syn bývalé princezny Alice z Battenbergu a řeckého prince Andrewa, díky čemuž byl Philip šestým v řadě následnictví na řecký trůn.⁷⁹

Alžběta byla tehdy pouze třináctiletou dívkou chráněnou do té doby před nesnázemi života, když se setkala tváří v tvář s tímto „světlovlasým mladíkem, který vypadal spíš jako Viking, s ostrým obličejem a pronikavými modrými očima“.⁸⁰ Neprokázala ani trochu smělosti předpokládané dědičky trůnu. A kdo by ji mohl vinit? Měla na sobě stejné oblečení – kotníkové ponožky a šaty s nabíraným rukávem – jako její malá sestra. Během oběda seděla Alžběta s „uzardělým obličejem“ vedle Philipa, který předváděl působivou zručnost při likvidaci několika vrchovatých talířů krevet a horou banánů v čokoládě se šlehačkou.⁸¹ Zatímco Margaret byla poblázněná jeho výkonem a ohodnotila „každého, kdo dokázal sníst tolik krevet [...] jako hrdinu“, Alžběta vypadala poblázněná ze zcela jiných důvodů.⁸² Tento nevině rozpačitý okamžik se rozvine do prvního skutečného zpochybnění sesterského pouta právě ve chvíli, když se násilí chystalo pohltnout svět.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Alžběta & Margaret: důvěrný svět královských sester. Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.